

СТАНОВИЩЕ

по дисертация за присъждане на образователната и научна степен „доктор”
Област на висше образование 2. Хуманитарни науки
Професионално направление 2.1. Филология, докторска програма : Литература на народите на Европа, Африка, Америка, Азия и Австралия (Стара френска литература)

На тема: L’antihéros dans les romans chevaleresques français du XIIe et du début du XIIIe siècle : rôle et évolution

(Антигероят във френските рицарски романи от XII и началото на XIII век: роля и еволюция)

Докторант: Владимир Тонев Сунгарски

От проф. дфн Румяна Л. Станчева
Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Представената дисертация на тема „Антигероят във френските рицарски романи от XII и началото на XIII век: роля и еволюция“ от Владимир Сунгарски е написаната на френски език и по своята структура отговаря на утвърдените изисквания.

Дисертацията е съставена от Увод, три части, всяка от тях с по две глави и съответно с по няколко подглави. Библиографията е съставена от 21 текста като основен корпус за проучване и още 14 текста като вторичен корпус. Критическата библиография е много богата с 129 цитирани изследвания. Този обещаващ обем от проучен и анализиран материал е реализиран от автор с опит, писател, преводач, университетски преподавател с публикации по темата на дисертацията и по други близки въпроси. Приложената към дисертацията документация показва съпътстващата активност.

Задачата, която си поставя авторът е да създаде типологически портрет на, както той го нарича, „антигероят от цикъла за Артур“. Въпросът за антигероя стои в литературната теория в широко отворен вид. Като тръгва от едно определение на Стоян Атанасов, че сенешалът на крал Артур, Кьо, е образцовият антигерой (« l’anti-héros par excellence »), авторът на дисертацията се заема да навлезе в детайлен анализ върху този образ.

Самата аз стандартно се занимавам с модерното време на литературите. Интересуват ме обаче и по-продължителните преноси на литературни идеи през вековете до днес, като анакреонтичните мотиви в поезията, също и структурата и

характера на романа-пикареска. Конкретно неотдавна ме провокира изказването на нашата съвременна писателка Кристин Димитрова за възможността да определи свой персонаж и фабула през една средновековна формула. И интересът ми към литературата от по-стари епохи се засили. В случая именно този интерес ми дава възможност да формулирам в края на становището си въпроси по същество.

Първо обаче ще се спра на впечатленията си от дисертационния труд на Владимир Сунгарски. Структурата, която описах по-горе говори за ясно подредени приоритети на проучването. Встъплението засяга теоретични въпроса от методологически характер, очертава ясно задачите, корпуса, предварителните хипотези. Цялата Първа част се заема да конкретизира теоретичните положения по отношение на творчеството на Кретиен дьо Троя и конкретно Първа глава набелязва състоянието на критическите проучвания по въпроса, обичайното представяне на героите в романите от цикъла за крал Артур и формулира избрания метод за анализиране на героите. Персонажът Кьо е посочен като основен обект на изследване като на пълноценното обосноваване е посветена цялата втора глава с акцент върху времето на Кретиен дьо Троя и творчеството му.

Като тръгва от понятията на Вл. Проп и на Греймас, дисертантът обогатява вече показвани структури, в съответствие с литературния материал в дисертацията. Също така се основава на творчеството на Клод Брьомон и особено на подхода на Филип Амон/Намон.

Втората част на дисертационния труд е същинското навлизане в проблематиката за антигероя за онази епоха. От една страна Кьо е мислен като смутител на обичайното подреждане на ролите в героичния епос на епохата. Изказани са няколко възможни хипотези и са обстойно обговорени. Особено ценно е излизането от стандартното говорене за герой и образец на поведение – героят се превръща в антигерой, донякъде пародия на герой, с двусмислено поведение, изразено и през езика му. Тези характеристики са подробно проследени в основно разглежданите четири романа на Кретиен дьо Троя, пряко свързани с цикъла за крал Артур. Авторът на дисертационния труд влиза в детайлен диалог с проучванията по въпросите на средновековната френска литература и конкретно по творчеството на Кретиен дьо Троя. Същата еволюция, която по някакъв начин деидеализира персонажите в романите от цикъла за Артур, с особено видими промени при персонажа на Кьо/ Кеу, е разгледана и по отношение на изразяването на персонажа. Тук са съпоставени Кьо и всеки от другите основни персонажи в романите, главният герой и образцовият герой. Твърде обемният материал

е анализиран не само по същество, но и обобщен в таблици и графични схеми, за да бъдат онагледени промените в персонажа на Кьо, динамиката в загубата на героичното поведение. Посочени са положителните и отрицателните характеристики в детайлен анализ. Принципното положение, че антигероят е все пак от своите, а не от враговете ясно очертава тази междинна роля и сложност на въпросната позиция във фабулата. Позволява да се посочи и по-нюансираното психологическо построение на този персонаж.

Приятно впечатление правят уточненията, свързани в процеса на работа по темата на дисертацията, начина, по който се стига до други автори, работили в близка посока и нюансираното отграничаване от техните позиции, както е в случая с Амон. Достойнство на разработката е и отчетливото разполагане на романите на Кретиен дьо Троя като звено в развитието на рицарските текстове, преди и след него. Този континуитет е съществен за пълноценното изясняване на антигероя. В обсъждането на структурирането на персонажа Кьо е обърнато внимание на трансфера на атрибути от предишни романи. Значението на подобни конкретни анализи, говори много по-широко и изобщо за пътя на творческия процес, за пренасянето на структурни представи през времето и за възможни преноси и през културните граници.

Исторически отчетливата картина в анализа на този дисертационен труд е може би едно от най-добрите решения за подобен литературен материал. Известно е колко разнообразно се проявява антигероят през вековете до днес, както в литературата, така и в популярната литература и изкуства. Затова третата част на дисертацията за Антигероя в литературата, непосредствено след Кретиен дьо Троя, е усетена като необходима и действително довежда анализа до пълнота. В съответните пета и шеста глава от Трета част са разгледани романи, които продължават по свой начин традицията на рицарските романи на Кретиен дьо Троя. И тук освен детайлно представените текстове са проследени качествата/недостатъците на персонажите, както и техните функции.

Заключението, също така пространно замислено и осъществено с ясни изводи по същество стига в своите пет раздела до убедителни обобщения с по-широко от самата тема на дисертацията значение. Имам предвид Определението за антигерой, както и самооценката за постигнатото. Наблягането на явлението на деградацията не просто на героя, но и на предишните стойности, разбираани като манталитетни нагласи. Проследени са три състояния на тази деградация: предкуртоазния воин, куртоазното

време и монденското рицарство. Тук за по-точно посочване ще цитирам един кратък пасаж от самата дисертация: „La dégradation d'un héros est la dégradation d'une valeur : d'abord, c'est la valeur guerrière précourtoise, incarnée par Keu, qui tombe en désuétude dans un milieu déjà courtois – et Keu devient antihéros. Puis, la valeur de la chevalerie mondaine est dépassée par la valeur de la chevalerie purement courtoise“ (с. 431).

Сред самооценките бих открила особено няколко въпроса: първо съотнасянето в развитието на антигероя към еволюцията на романите за крал Артур в аксиологична перспектива; излизането от схемата положителен срещу отрицателен герой; свързващата роля на антигероя в построяването на фабулата; и продължаването с нови наблюдения на постигнатото от вече класици в наратологията като Проп, Амон, Брьомон и Женет. Приемам самооценката на автора на дисертацията още по първата точка. Наистина през понятието за антигерой, той успява да придаде структурна обобщеност на този персонаж и на мястото му сред компонентите на разказа.

Дисертантът успява да развие оригинално въпроса за положителния и отрицателния герой. Излизането от обикновената антитеза, усета към развитието на героя и мястото му сред другите персонажи е много добро постижение, което води именно към антигероя като различно присъствие. Освен това, след подробно преминаване през анализите се набелязват и бъдещи задачи.

Сред отличаващите характеристики на цялата дисертация бих посочила на първо място овладяната теоретична рамка и изпълването ѝ както с литературен анализ, така и с преглед на същественото за епохата. Така теоретичните основания и развития, историческият контекст и литературният корпус влизат в единен разказ. Подкрепянето с таблици и графики е на високо техническо равнище, което съвсем не е без значение. Накрая ще формулирам и една препоръка по отношение на заключението. То би могло да е по-изчистено от подробности и да бъде освободено от струва ми се повторение на визуалните схеми. Мисля и, че работата и като цяло подлежи на прередактиране, за да се подчертаят определени посоки на проучването и да се избегне претоварването с детайли.

Така стигам и до въпрос, който бих искала да задам на автора на дисертационния труд. Ясно е, че през различните епохи, а и в друг географски контекст възникват други представи за антигероя. Все пак биха ли могли да се приложат някои от изводите за антигероя и към основното действащо лице, често разказвач на историята си, в романа-пикареска? Там като че ли именно главният герой е антигерой. Можем ли да търсим

някакъв вид пренос на черти от рицаря-антигерой към обикновения изобретателен бедняк и дребен мошеник – пикаро?

В заключение ще обобща, че дисертацията **L'antihéros dans les romans chevaleresques français du XIIe et du début du XIIIe siècle : rôle et évolution (Антигероят във френските рицарски романи от XII и началото на XIII век: роля и еволюция)** от **Владимир Сунгарски** го представя като отлично подготвен учен в Областта на висше образование 2. Хуманитарни науки. Професионално направление 2.1. Филология, докторска програма : Литература на народите на Европа, Африка, Америка, Азия и Австралия (Стара френска литература). Затова убедено давам подкрепата си да му бъде присъдена образователната и научна степен „доктор”.

26. 04. 2025

Подпис:

проф. дфн Румяна Л. Станчева